

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«قیمت‌گذاری دستوری»

تابستان ۱۴۰۳

ISFAHAN
CHAMBER OF COMMERCE
INDUSTRIES, MINES & AGRICULTURE

اتاق بازرگانی
صنایع، معادن و کشاورزی
اصفهان

مقدمه

هدف اصلی علم اقتصاد تخصیص منابع محدود به نیازهای نامحدود به بهترین شکل ممکن است.

بازار به کارا ترین شیوه ممکن و در سریع ترین زمان ممکن و به کم هزینه ترین روش ممکن تولید کنندگان و مصرف کنندگان را از درجه کمیابی و ارزش کالا و خدمات مطلع می سازد. افزایش قیمت کالا و خدمات به مصرف کنندگان نشان می دهد باید در مصرف دقت بیشتری داشته باشند و صرفه جویی کنند.

افزایش قیمت همچنین به تولید کنندگان نشان می دهد به سراغ تولید کدام کالاها باید بروند که در عین حالی که سود بیشتری کسب می کنند بتوانند کالاهایی که جامعه به آنها نیاز بیشتری دارد را تولید کنند.

مقدمه

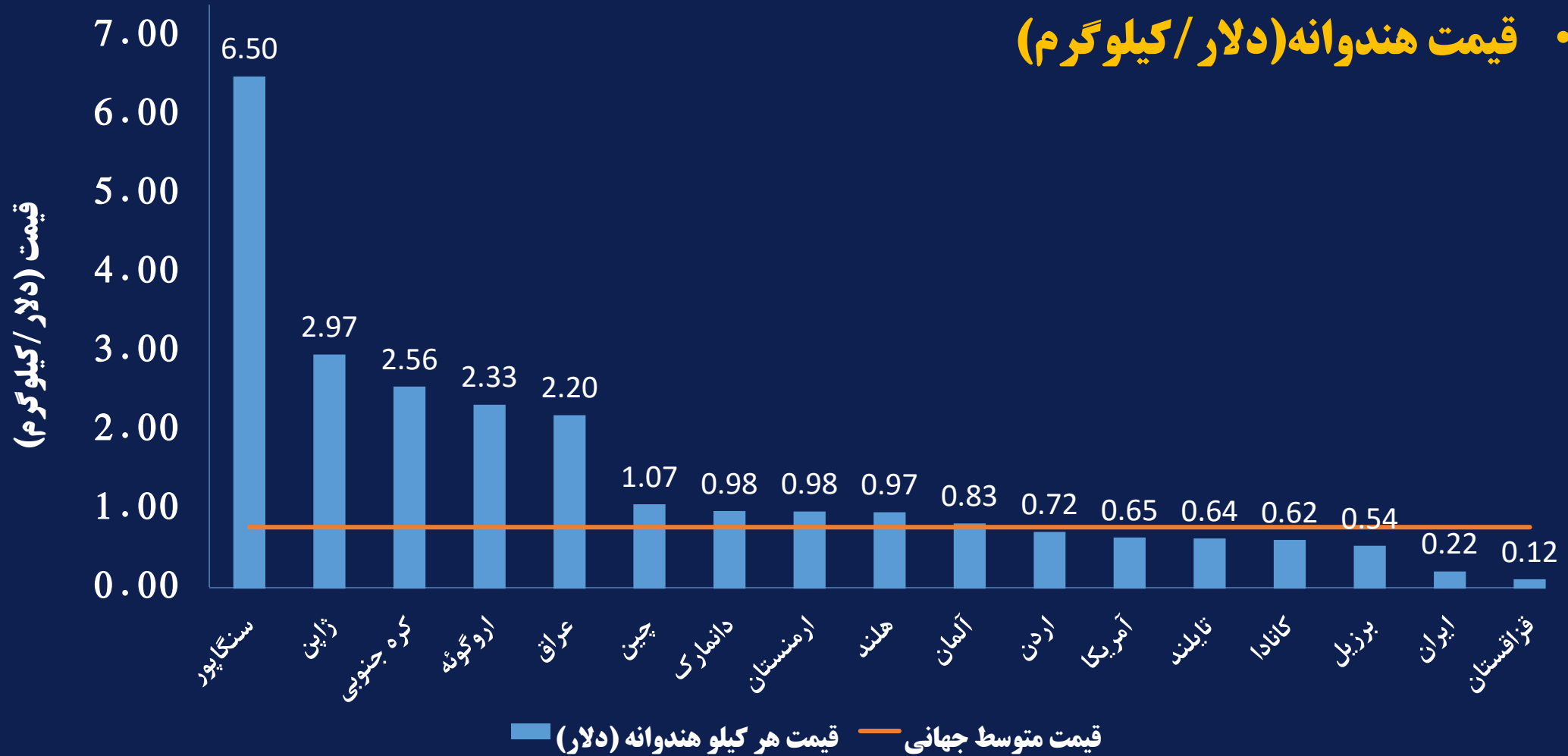
دخالت دولت در مکانیزم قیمت گذاری موجب اخلاص در پیام رسانی به تولیدکنندگان و مصرف کنندگان درباره‌ی کالاهای مورد نیاز جامعه می‌شود و از این طریق باعث شکل‌گیری عدم تعادل در بازار کالاهای مختلف می‌شود.

قیمت‌گذاری دستوری تأثیرات مخربی بر اقتصاد دارد و منابع نسل‌های فعلی و آتی را اتلاف می‌کند. به‌طور مثال، وضعیت بحرانی آب که کشور با آن مواجه است نتیجه سیاست‌گذاری غلط قیمت‌گذاری دستوری است.

• قیمت هندوانه (دلار / کیلوگرم)

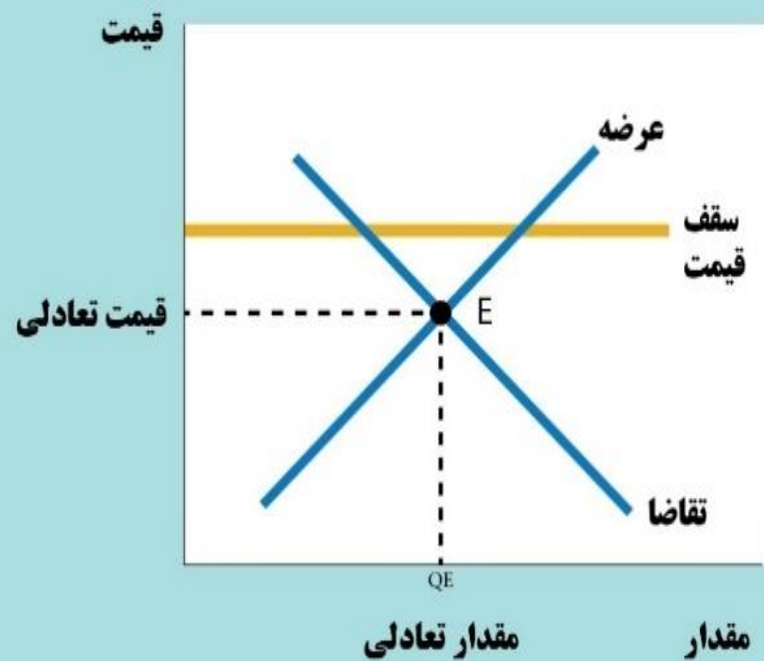
محاسبه زیان تمام شده یک کیلوگرم هندوانه در ایران

تحت تأثیر سیاست غلط قیمت گذاری دستوری

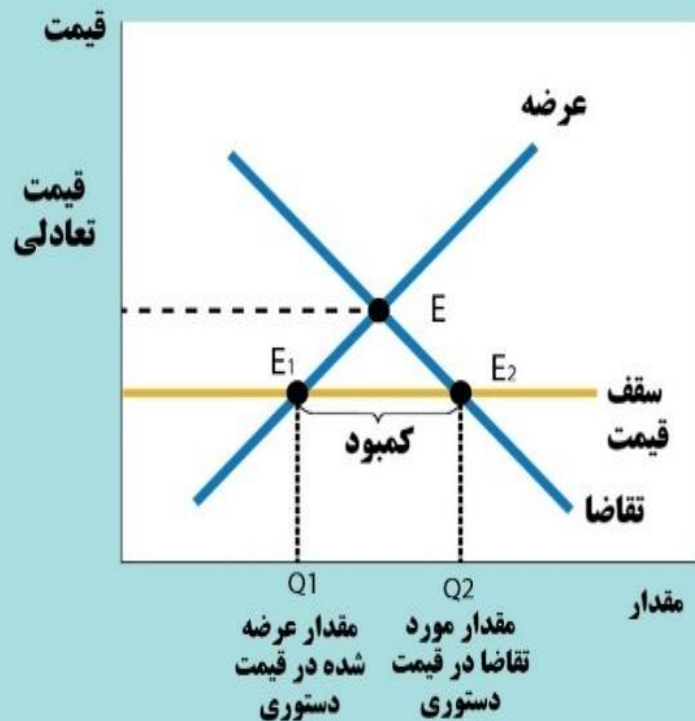
ردیف	شرح (درآمد/هزینه)	قیمت
۱	قیمت صادراتی یک کیلوگرم هندوانه	۲۲ سنت
۲	کسر می شود (بهای آب لازم برای تولید یک کیلوگرم هندوانه به قیمت واقعی) (به ازای تولید یک کیلوگرم هندوانه نیاز به ۱۵۰ لیتر آب است) (بهای آب به ازای یک متر مکعب = ۲.۳۷ سنت)	$۰.۳۶ = ۱۵۰ * ۰.۰۰۲۳۷$ دلار
۳	اضافه می شود قیمت فروش آب بنابر قیمت دستوری مصوب = ۲۰۰۰ ریال به ازای یک متر مکعب)	$۰.۰۰۰۰۰۶ = ۱۵۰ * ۰.۰۰۰۰۰۴$ دلار
۴	کسر می شود خالص بهای آب لازم	$۰.۳۵ = ۰.۰۰۰۰۰۶ - ۰.۳۶$ دلار
۵	زیان ناشی از صادرات یک کیلوگرم هندوانه دلار	$۰.۱۳ = ۰.۲۲ - ۰.۳۵$ دلار
۶	زیان ناشی از صادرات یک کیلوگرم هندوانه تومان (با فرض هر دلار معادل ۶۱ هزار تومان)	۷,۹۳۰ تومان
۷	زیان ناشی از صادرات در سال ۲۰۲۲ میزان صادرات در سال ۲۰۲۲ = ۹۲۷,۹۶۲ تن	۷,۶۳۶ میلیارد تومان

بررسی بازار وضع سقف قیمت توسط دولت

الف) وضعیتی که سقف قیمت بیشتر از قیمت تعادلی باشد

ب) وضعیتی که سقف قیمت کمتر از قیمت تعادلی باشد

تأثیر مخرب قیمت‌گذاری دستوری بر بازار سفرهای هوایی

- کمیاب شدن بلیط هواپیما
- عدم ورود سرمایه گذاران به خرید هواپیما
- زیان شرکت های هوایی
- گران شدن بلیط هواپیما تا ۳۰۰ درصد
- ایجاد بازار سیاه بلیط هوایی
- زمین گیر شدن هواپیماها به دلیل عدم ورود قطعات

پیامدهای قیمت گذاری دستوری

کمبود کالا

بازار سیاه

عرضه محصول در بازار سیاه به چند برابر قیمت بازار

هزینه به کارگیری اتوبوس در خط اصفهان-تهران

ردیف	شرح هزینه برای یک ماه	مقدار مورد استفاده	واحد	مبلغ کل (تومان/ماهانه)
۱	نیروی کار	۲	نفر در ماه	۲۴,۰۰۰,۰۰۰
۲	گازوئیل مصرفی	۱۳,۵۰۰	لیتر در ماه	۴,۵۰۰,۰۰۰
۳	روغن	۹۳	لیتر در ماه	۷,۰۰۰,۰۰۰
۴	بیمه شخص ثالث و بدنه	۱	-	۱۱,۶۶۶,۶۶۷
۵	هزینه های عمومی نظیر کارواش و سرویس ها	-	-	۳,۰۰۰,۰۰۰
۶	هزینه استهلاک لاستیک			۱۵,۰۰۰,۰۰۰
۷	هزینه پذیرایی داخل اتوبوس		-	۶,۰۰۰,۰۰۰
۸	"عدم النفع ناشی از خرابی موتور و توقف ماشین ۱۰٪ سفرهای ماهیانه (هزینه فرصت)"	۳	ماه	۱۵,۰۰۰,۰۰۰
۹	استهلاک (۱٪ قیمت ماشین سالیانه)	۳۰ سفر	تومان در ماه	۱۶,۶۶۶,۶۶۷
۱۰	جمع کل هزینه ها			۱۰۲,۸۳۳,۳۳۳

بهای تمام شده یک پرس چلو کباب

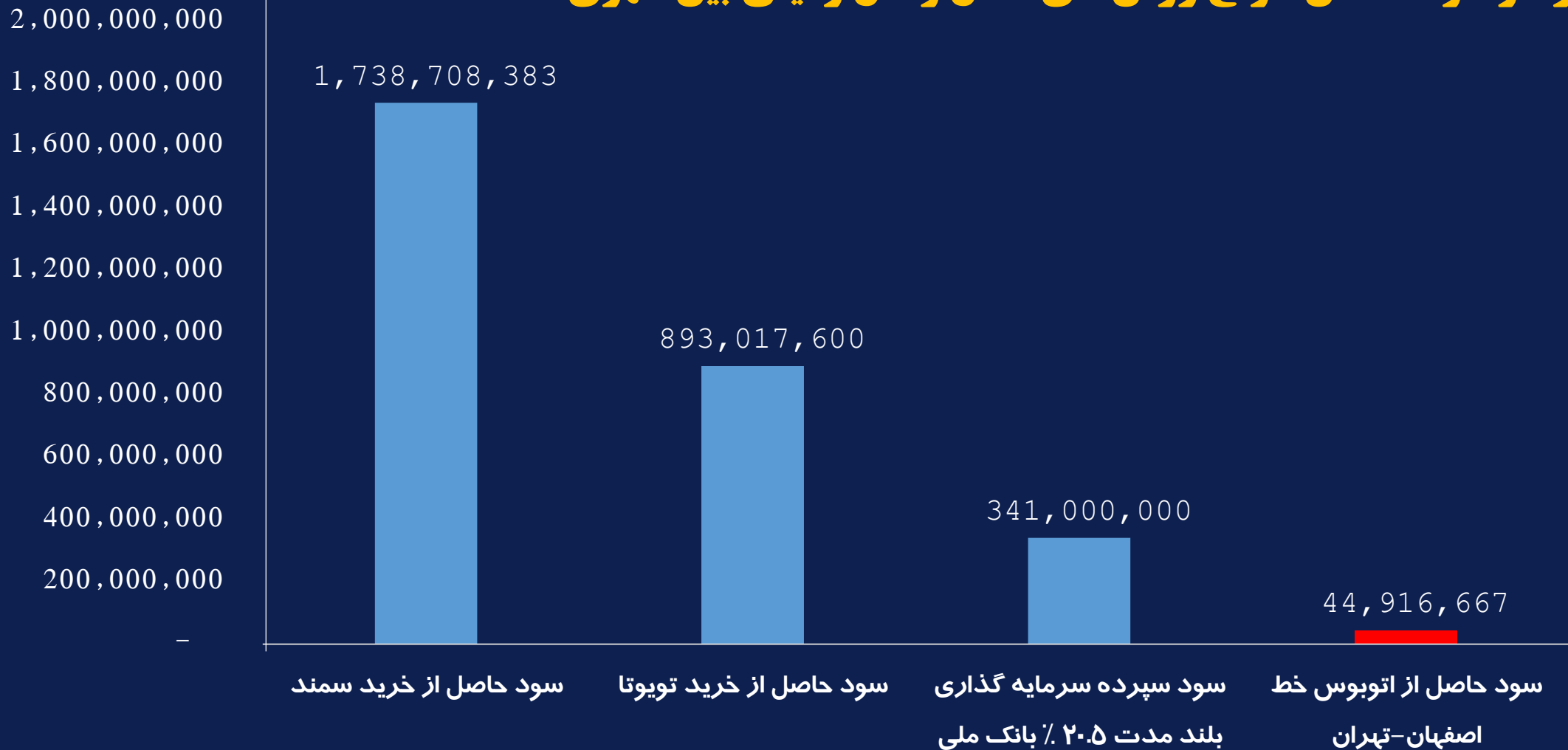
سود/زیان فروش چلو کباب

قیمت کل (تومان/ماهانه)	قیمت کل (تومان/روزانه)	قیمت (تومان)	تعداد پرس در روز	
۱.۰۳۵.۰۰۰.۰۰۰	۳۴.۵۰۰.۰۰۰	۲۳۰.۰۰۰	۱۵۰	درآمد فروش براساس قیمت مصوب
۱.۱۹۱.۵۱۰.۰۰۰	۳۹.۷۱۷.۰۰۰	۲۶۴.۷۸۰	۱۵۰	بهای تمام شده
-۱۵۶.۵۱۰.۰۰۰	-۵.۲۱۷.۰۰۰	-	-	زیان

مواد اولیه	مقدار/تعداد	واحد	قیمت هر گرم (تومان)	قیمت کل (تومان/پرس)
گوشت گوساله	۱۶۰	گرم	۸۰۰	۱۲۸.۰۰۰
قلوه گاه	۶۰	گرم	۴۰۰	۲۴.۰۰۰
پیاز	۱۰۰	گرم	۲۲	۲.۲۰۰
زعفران	۰.۳۰	گرم	۱۱۰.۰۰۰	۳۳.۰۰۰
نمک-فلفل و ...	۰.۵	گرم	۵۰۰	۲۵۰
کره	۱۵	گرم	۳۲۰	۴.۸۰۰
برنج	۲۳۰	گرم	۱۱۵	۲۶.۴۵۰
گوجه	۲۰۰	گرم	۲۱	۴.۲۰۰
هزینه متفرقه (آب، برق و ...)				۶۰۰
هزینه نیرو کار	۱	نفر		۳۶.۰۰۰
هزینه مکان				۵.۲۸۰
کل				۲۶۴.۷۸۰

• نمودار سود خالص انواع روش‌های حمل و نقل زمینی بین شهری

بخش دوم: قیمت‌گذاری دستوری (تسعیر) از منظر فقه شیعی

■ تسعیر

تَسْعِیر، اصطلاحی در فقه اسلامی به معنای معین کردن نرخ بر کالا و الزام فروشنده به رعایت آن. بدیهی است که این تعیین نرخ باید از سوی کسی انجام گیرد که دارای اختیارات حکومتی است. تسعیر از نظر لغوی از واژه «سَعِر» به معنای قیمت و نرخ جدا شده، و به معنای تعیین نرخ است.

■ حکم شرعی تسعیر

فقیهان همه مذاهب اسلامی با استناد به ادله لزوم رضایت داشتن در معاملات و قاعده تسلیط و ادله حرمت ظلم و نیز روایات بازدارنده از تسعیر، تسعیر را حرام دانسته‌اند.

دیدگاه حضرت محمد صلی الله علیه و آله در خصوص تسعیر در صورت احتکار کالا

«حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله بر محتکرین گذشتند، پس امر فرمودند تا متاع احتکار شده آنان به بازار آورده شود و در معرض دید همه قرار گیرد. از حضرت تقاضا شد: بر آنان قیمت گذاری کنند. حضرت غضبناک گردید تا آنجا که غضب در چهره اش آشکار گردید و فرمود: من بر آنان قیمت گذارم؟!»

خداوند در آیه ۲۹ سوره‌ی نساء می‌فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ

وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٢٩﴾

«ای اهل ایمان، مال یکدیگر را به ناحق مخورید، مگر آنکه تجارتي باشد از روی خوشنودی و رضایت میان خودتان انجام

گرفته باشد و یکدیگر را نکشید، که البته خدا به شما بسیار مهربان است.»

فتوای حضرت امام خمینی (ره) در خصوص مسأله قیمت گذاری (تسعیر)

فتوای حضرت امام خمینی (ره) در خصوص قیمت گذاری	
فتوا	ردیف
<p>مسأله ۲۳ - احتکار حرام است؛ و آن عبارت است از این که طعام را حبس و جمع کند و انتظار بکشد که گران شود در حالی که مسلمین به آن احتیاج دارند و برای آن ها ضروری است و کسی هم نیست که به قدر کفایتشان، برای آن ها بذل نماید. البته تنها حبس کردن طعام و انتظار بالا رفتن قیمت آن را کشیدن، با این که برای مردم ضرورت ندارد و بذل کننده هم هست، حرام نمی باشد گرچه مکروه است. و اگر در زمان گرانی برای مصرف کردن در احتیاجات خود - نه برای فروش - آن را حبس نماید نه حرام است و نه مکروه. و اقوی آن است که احتکار تحقق پیدا نمی کند مگر در غلات چهارگانه (گندم و جو و خرما و کشمش) و روغن (حیوانی) و روغن زیتون. البته جمع کردن مطلق آنچه که مردم به آن نیاز دارند، امری است که از آن اعراض شده است (و مطلوب نیست). و لیکن برای غیر آنچه که ذکر شد، احکام احتکار ثابت نیست. و باید شخص محتکر به فروختن اجبار شود و بنابر احتیاط (واجب) قیمت برای او تعیین نمی شود، بلکه حق دارد به هر قیمت که می خواهد بفروشد مگر آن که اجحاف کند، پس او را مجبور می کنند که قیمت را پایین بیاورد - بدون آن که برایش تعیین قیمت نمایند - و اگر او تعیین قیمت نکرد، حاکم شرع قیمتی را که مصلحت می بیند، معین می کند.</p>	۱

تاریخ: ۱۴۰۲/۱۰/۰۲

شماره: ۱۴۰۲/۳۴۶۱

پیوست: ندارد

ISFAHAN
CHAMBER OF COMMERCE
INDUSTRIES, MINES & AGRICULTUREاتفاق بازرگانی
صنایع، معادن و کشاورزی
اصفهانرئیس
PRESIDENTدفتر
حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی
تاریخ: ۱۴۰۲/۱۰/۰۲
شماره: ۳۱۷ ۶۷۷

به نام خدا

حضرت آیت الله مکارم شیرازی (دامه برکاته)
مرجع عالی و گرانقدر تقلید

با سلام و احترام،

ضمن آرزوی سلامتی و بهروزی، همانگونه که مستحضرید برخی مسئولین با هدف کنترل تورم در بازار مداخله می کنند و قیمت ها را در سطوح کمتری از قیمت بازار معین می کنند به صورتی که در قالب بخشنامه های لازم الاجرا به تولیدکنندگان و عرضه کنندگان ابلاغ می نمایند. کمتر بودن قیمت ابلاغی از قیمت واقعی و طبیعی گرچه می تواند برای مصرف کنندگان و متقاضیان کالا و خدمات مطلوب باشد اما حقوق تولیدکنندگان و عرضه کنندگان را به گونه ای تضییع می نماید که بسیاری از تولیدکنندگان ترجیح می دهند کسب و کار خود را به کشورهای خارجی منتقل می کنند و برخی تولیدکنندگان دیگر هم ترجیح می دهند سرمایه خود را به جای فعالیت های تولیدی به فعالیت های غیرمولد اختصاص دهند.

خواهشمند است نظر فقهی خود درباره ی مداخله حاکم (دولت) در قیمت گذاری کالا و خدمات به سطوحی کمتر از قیمت طبیعی و بازاری را بیان فرمائید. نظرات جنابعالی راهگشای بسیاری از اهالی بازار و مسئولین در انجام فعالیت های تولیدی خواهد بود.

بسمه تعالی باسلام

قیمت گذاری به کمتر از قیمت تمام شده،
جایز نیست - همیشه موفق باشید

۱۴۰۲/۱۰/۱۱

امضاء

همان تابه بدون مهر برجسته فاقد اعتبار می باشد.

Faiz Sq., ISFAHAN, IRAN
TEL : +983136560000
Fax : +98 31 36613636
P.O. box : 81655 - 336ECCIM.COM
info@eccim.comاصفهان، میدان فیض
تلفن : ۳۱ ۳۶۵۶۰۰۰۰
فکس : ۳۱ ۳۶۶۱۳۶۳۶ISFAHAN
CHAMBER OF COMMERCE
INDUSTRIES, MINES & AGRICULTUREاتفاق بازرگانی
صنایع، معادن و کشاورزی
اصفهان

■ فتوای آیت الله مکارم شیرازی (دامت برکاته)
در خصوص مسأله قیمت گذاری دستوری (تسعیر)

اثرات سیاست قیمت‌گذاری دستوری بر تورم

سرکوب سرمایه گذاری

کاهش درآمد مورد انتظار پروژه

کاهش نرخ بازدهی داخلی (IRR)

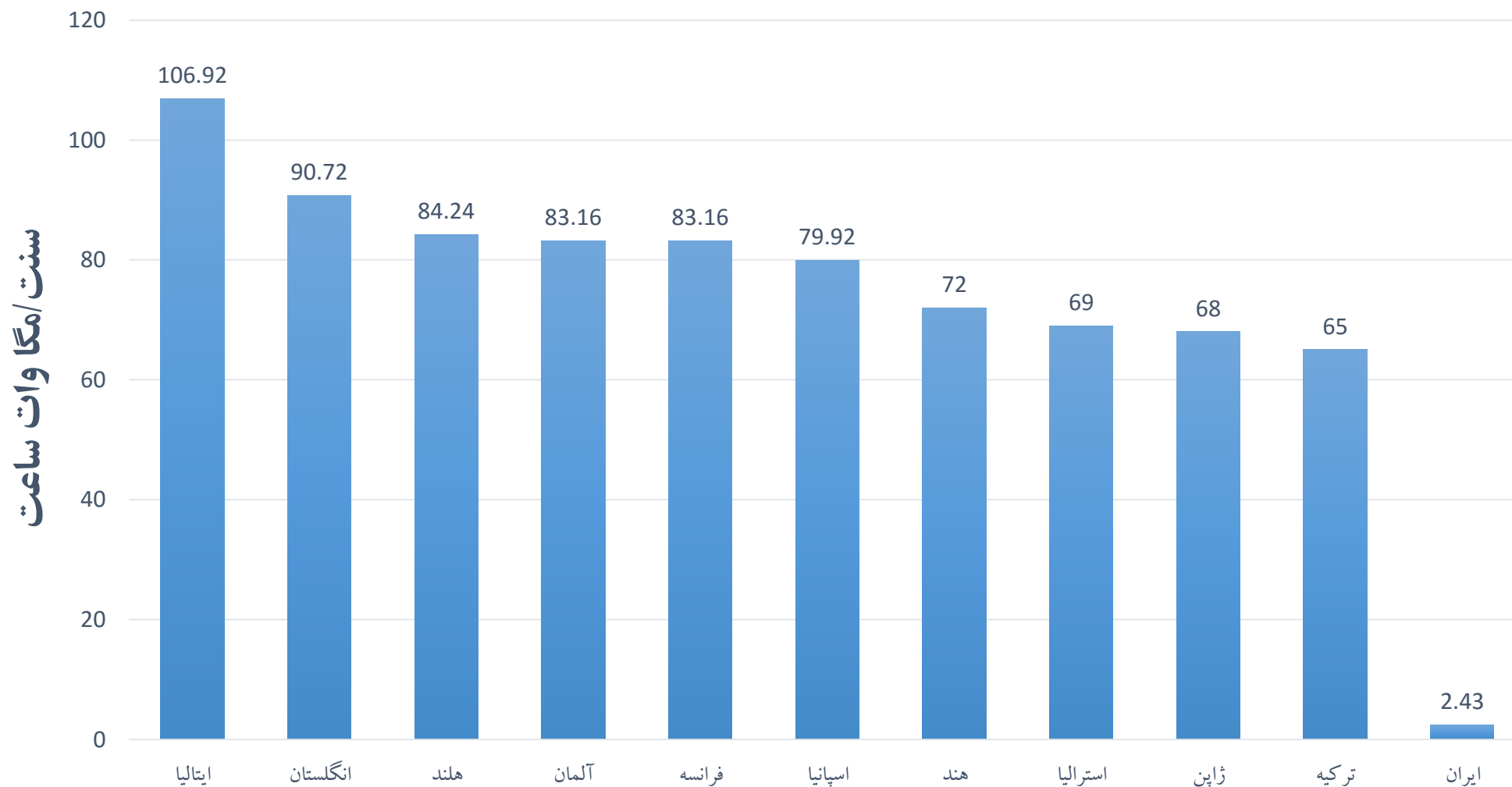
افزایش دوره‌ی بازگشت سرمایه

توجه‌پذیری سرمایه‌گذاری از بین می‌رود.

سرمایه‌گذاری کاهش پیدا می‌کند.

قیمت برق خانگی در برخی کشورهای منتخب جهان در ژانویه ۲۰۲۴ (سنت/مگا وات ساعت)

اثر مخرب قیمت گذاری دستوری بر اقتصاد دانش بنیان

جنبه های انگیزشی / رفتاری

سرکوب انگیزه های نوآوری،
نابودی تمایل به اختراعات، اکتشافات و
از بین بردن انگیزه بهره وری

کاهش خلاقیت

سرکوب انگیزه تولید
محصولات متنوع

کاهش توازن رشد
اقتصادی

کاهش تاب آوری اقتصاد

جنبه های اقتصادی

سرکوب در آمد حاصل از تکنولوژی و نوآوری

ممانعت از نوآوری، کاهش تجاری سازی
محصولات دانش بنیان، کاهش تنوع
محصولات تولیدشده، کاهش کیفیت

تک محصولی شدن اقتصاد

کاهش رشد اقتصادی کشور و توقف
جریان پیشرفت اقتصادی کشور

اثر قیمت گذاری دستوری بر اقتصاد دانش بنیان

پیامدهای مخرب قیمت گذاری دستوری و مکانیزم‌های آن

مکانیزم	پیامد	ردیف
ایجاد فساد و رانت - ضربه به اقتصاد کشور - کاهش کارایی در بازارهای کسب و کار - افزایش ظرفیت شکل‌گیری فسادهای اداری و اقتصادی - شروع رانت در اقتصاد - عدم امکان تأمین مواد اولیه مصرفی مصرف‌کننده واقعی . بازار پررونق‌تر و فروش بالاتر در رقابت‌پذیری بیشتر است .	ایجاد فساد در سیستم اقتصادی	۱
توجه به مضرات قیمت‌گذاری دستوری است که تولیدکنندگان را به کاهش عرضه یا خام‌فروشی وامی‌دارد.	کاهش عرضه کالا	۲
ارائه محصول با قیمتی کمتر از واقعیت توسط تولیدکننده به ناچار - فراهم شدن زمین بازی برای واسطه‌ها - افزایش سود دلال‌ها - کاهش سود تولیدکننده محصولات - ایجاد قیمت دوم برای محصول در بازار آزاد. قیمت‌گذاری دستوری هر کالایی بهترین خبر برای واسطه‌ها است.	افزایش واسطه‌ها	۳
شکل‌گیری آربیتراژ میان بازار آزاد با بازارهای رسمی و در نهایت شکست قیمت‌گذاری دستوری - تأثیر بر بهای تمامی تولیدات در صنایع بالادست و پایین دست.	تعمیم ضرر	۴

اثر مخرب قیمت‌گذاری دستوری بر اقتصاد دانش‌بنیان در بخش کشاورزی

دو تکنولوژی برای کاهش دمای مرغ:

الف: تکنولوژی air chilling

فرآیند خنک کردن در تکنولوژی کشتارگاه مرغ (طیور) بسیار مهم است. روش (Air chilling) دمای لاشه مرغ را پس از کشتار از طریق هوای سرد کاهش می‌دهد. این روش به دلیل استفاده از انرژی بیشتر نسبت به روش (Water chilling) هزینه بیشتری دارد. همچنین این روش از برخورد لاشه مرغ‌ها به یکدیگر جلوگیری می‌کند؛ بنابراین اگر لاشه یک مرغ آلوده باشد و یا بیماری‌های مقاربتی داشته باشد، لاشه بقیه مرغ‌ها آلوده نمی‌شود. لذا این روش یک روش به مراتب بهداشتی‌تر است. برعکس، در روش (Water chilling) همه مرغ‌ها در یک حوض آب تخلیه می‌شوند و اگر تنها لاشه یکی از آنها آلوده یا مریض باشد از طریق آب به لاشه تمامی مرغ‌های دیگر سرایت می‌کند. بنابراین، فرآیند خنک کردن لاشه مرغ از طریق روش (Air chilling) گرچه هزینه بیشتری دارد اما باعث می‌شود مرغ تولید شده از کیفیت بالاتر، بوی زهم کمتر، و سطح بهداشتی بالاتر برخوردار باشد.

ب: تکنولوژی water chilling

همچنین، روش (Water chilling) باعث می‌شود مرغ آب را به خود بکشد و وزن آن تا حد قابل توجهی افزایش پیدا کند اما روش (Air chilling) نه تنها آبی به مرغ اضافه نمی‌کند بلکه موجب می‌شود آب موجود در لاشه مرغ تبخیر شود.

جمع بندی و نتیجه گیری

تحقق اهداف برنامه هفتم توسعه قبل از هر چیز مستلزم اصلاح مکانیزم قیمت گذاری است.

بنابراین می توان گفت :

اصلاح مکانیزم قیمت گذاری، لازمه ایجاد اصلاح در نظام اقتصادی خواهد بود.

